ئۇيغۇر مەشھۇرلىرىنىڭ قىسقىچە تەرجىمھالى

مەھمۇد قەشقىرى (1008 – 1105)

بۈيۈك ئالىم ، تىلشۇناس . شاھانە ئەسەر « تۈركىي تىللار دىۋانى » نىڭ مۇئەللىپى . ئۇ خان جەمەتى ئائىلىسىدە دۇنياغا كېلىپ ، بىر ئۆمۈر ئىجادىيەت بىلەن شۇغۇللىنىشتىن سىرت ، قەشقەردە مەدرىسە ئېچىپ مۇدەررىسلىك قىلغان . ئۇنىڭ يەنە باشقا ئەسەرلىرى بارلىقى مەلۇم بولسىمۇ ، زامانىمىزغىچە يېتىپ كېلەلمىگەن . ئالىمنىڭ تۇغۇلغان ۋە ۋاپات بولغان ۋاقتى ھەققىدە ئېنىق مەلۇمات يوق . ئەمما 97 يىل ئۆمۈر كۆرۈپ ئوپالغا دەپنە قىلىنغانلىقى مەلۇم.

يۈسۈپ خاس ھاجىپ (1018-1085)

قاراخانىيلار سۇلالىسى دەۋرىدە (880-1212) مەيدانغا چىقىپ ئۆزىنىڭ « قۇتادغۇبىلىك » (« بەخت - سائادەتكە ئېرىشتۈرگۈچى بىلىم) ناملىق زور ھەجىملىك داستانى ئارقىلىق ئۇيغۇر ئەدەبىياتىدا بۈيۈك بىر ئابىدە تىكلىگەن شائىر . ئۇنىڭ بۇ دېداكتىك داستانى ئۆز ئىچىگە ئالغان غايەت زور بىلىم مەنبەسى ئارقىلىق كۆپلىگەن خەلقلەرنىڭ تىللىرىغا تەرجىمە قىلىنىپ ، دۇنيا مەدەنىيەت خەزىنىسىدىن تېگىشلىك ئورۇن ئالغان

فارابى (870 - 950)

"شەرق ئارستوتېلى" نامى بىلەن تونۇلغان ئۇيغۇر قارلۇق ئالىمى ئەبۇ نەسىر فارابى پۈتكۈل ھاياتىنى ، بارلىق زېھنى - قۇۋۋىتىنى ئىلىم - پەن ئىشلىرىغا بېغىشلىغان . ئۇ ئۆزىنىڭ نادىر ، مول ۋە ئېچىش خاراكتېرلىك تۆھپىلىرى بىلەن ئوتتورا ئەسىر جاھان ئىلىم - پەن مەدەنىيەت تارىخىدا ئۆچمەس ئىز قالدۇرۇپ كەتكەن . ئۇنىڭ تەلىماتلىرى ئوتتورا ئەسىردە شەرق دۇنياسىنىڭ ئىلىم - پەن تەرەققىياتىدا مۇھىم رول ئويناپلا قالماي ، بەلكى غەرب دۇنياسىنىڭ ئىلىم - پەن تەرەققىياتىغىمۇ سالماق تەسىر كۆرسەتكەن.

ئەلىشىر نەۋائى (1441 - 1510)

شەرق شېئىرىيىتىنىڭ ئاجايىپ جىلۋىدار گۈلتاجى بولغان ، ئجادى بىلەن جاھانغا تونۇلغان ئۇيغۇر ئەدەبىياتى تارىخىنىڭ شانلىق ئېپتىخارى ئۇلۇغ مۇتەپەككۇر شائىر ئەلىشىر نەۋائى ھىراتتا تۇغۇلغان ۋەيەتتە يېشىدىن باشلاپ شېئىر يېزىشقا كىرىشكەن . ئەلىشىر نەۋائىنىڭ ئەسەرلىرى ناھايىتى كۆپ بولۇپ ، بۇلارنىڭ ئىچىدە « خەزائىنۇل مەئانى » ناملىق دىۋانى بىلەن « خەمسە » ناملىق داستانلار توپلىمى ئالاھىدە ئورۇن تۇتىدۇ .

سۇلتان سەئىدخان (1490 - 1533)

يەكەن سەئىدىيە خانلىقىنىڭ قۇرغۇچىسى ، شائىر سۇلتان سەئىدخان ئىستېبداتلىق مەرىپەتپەرۋەر كىشى بولغانلىقتىن ، يەكەن خانلىقىدا ئەدەبىيات ۋە سەنئەت ئىشلىرى جۇش ئۇرۇپ راۋاجلىنىپ زور نەتىجىلەر قولغا كەلگەن . سۇلتان سەئىدخانمۇ ئۇيغۇر ۋە پارس تىللىرىدا نۇرغۇن شېئىرلارنى يازغان . ئەمما دەۋرىمىزگە كۆپ يېتىپ كېلەلمىگەن .سۇلتان سەئىدخان تىبەتكە قىلىنغان بىر

قېتىملىق ھەربىي يۈرۈشتە 43 يېشىدا ۋاپات بولغان.

ئۆمەر ھەييام (1040 -1123)

نىشاپۇردا تۇغۇلۇپ ، خۇراسان ۋە ماۋەرائۇننەھردە پائالىيەت ئېلىپ بارغان مۇتەپەككۇر ، شائىر ۋە ئاسترونوم ئىدى . ئۇ سالجۇق تۈرك شاھلىرىدىن مالىك شاھ ھۇزۇرىدا ، ۋەزىر نىزامىمۇلىك ھامىيلىقىدا « مالىك شاھ ئاسترونومىيىلىك جەدۋىلى » نى ئىشلەپ ، سالجۇقىيلار كالېندارىنى تۈزگەن . ئۇ «ھېساب مەسىلىلىرىنىڭ يېشىلىشى ۋە ئىسپاتى » « ئارفىمېتىكىدىكى قىيىن مەسىلىلەر « قاتارلىق ئەسەرلىرىنى ۋە كۆپلىگەن ئۆتكۈر پىكىرلىك رۇبائىيلارنى يېزىپ ، خەلق قەلبىدىن مۇناسىپ ئورۇن ئالغان.

سەئىدى (1203 - 1292)

ئوتتۇرا ئەسىردە ياشىغان مەشھۇر پارس شائىرى . ئۇ « بوستان » ۋە « گۈلىستان « نامىلىق ئۆلمەس ئەسەرلىرى بىلەن دۇنيا جامائەتچىلىكىگە تونۇشلۇق . سەئىدى ئۈچ ياشلارغا كىرگەندە ئاتىسىدىن يېتىم قېلىپ نامراتلىق ئىچىدە چوڭ بولغان ۋە دەرۋىش بولۇپ ، يىگىرمە يىللىق سەرگەندانلىق ھاياتىنى باشتىن كەچۈرگەن . سەئىدى ئاخىرقى ئۆمرىدە شىراز شەھىرىنىڭ ئەتراپىدىكى ئاددىي بىر كەپىدە تۇرمۇش كەچۈرگەن ھەم ۋاپات بولغاندىن كېيىن شۇ يەرگە دەپنە قىلىنغان

بىرۇنى (973 - 1044)

ئەبۇ رەيھان ئەل بىرۇنى خارازەمدە تۇغۇلغان ، كېيىن غەزنىنگە كۆچۈپ بارغان ھەمدە كۆپ يىل ھىندىستاندا مۇھاجىر بولۇپ تۇرغان . "ھىندىستان تەزكىرىسى" ، "قەدىمكى يادىكارلىقلار "، "مەسئۇدى ئاسترونومىيىسى ۋە مۇنەججىمشۇناسلىقى قائىدىلىرى" ... قاتارلىق ئەسەرلەرنى يازغان . ئۇ ئوتتورا ئەسىردە يەر

شارنىڭ مېرىدىئان ۋە پاراللېل گرادۇسلىرىنى ھەممىدىن ئاۋۋال توغرا ئۆلچەپ چىققان ئالىم بولۇپ قالغان.

زەلىلى (1672 -1745)

تىلىنىڭ گۈزەللىكى ، پىكىرلىرىنىڭ چوڭقۇرلۇقى ، ئوخشىتىشلىرىنىڭ چىرايلىقلىقى بىلەن ئۆزگىچە خاس ئالاھىدە ئۇسلۇپ ياراتقان شائىر مۇھەممەد سىدىق زەلىلى ئۇيغۇر ئەدەبىياتىنىڭ تونۇلغان نامايەندىلىرىدىن بىرى . شائىرنىڭ بەزى مىسرالىرىدىن ئۇنى تەخمىنەن 17 ئەسىرنىڭ 70- يىللىرى يەكەندە تۇغۇلغان دەپ ئېيتىشقا بولىدۇ ، ئەمما شائىرنىڭ قانچىلىك ئۆمۈر كۆرۈپ ، قاچان ۋاپات بولغانلىقى ھەققىدە ئېنىق مەلۇمات يوق « سەپەرنامە » داستانى شائىرنىڭ ۋەكىللىك خاراكتېرىگە ئىگە ئەسىرىدۇر.

خاراباتى (1638 - 1730)

شائىر مۇھەممەت بىننى ئابدۇللا خاراباتى ئاجسۇدا ياشىغان ۋە ھاياتىنىڭ ئاخىرىدا بارلىق مال - مۈلكىنى كەمبەغەللەرگە بۆلۈپ بېرىپ ، ئاشىق سۈپەت كۈن ئۆتكۈزگەن ھەمدە ئۆزىنىڭ جاھالەتلىك دەۋرانغا قارشى شىكايەتنامىسى بولغان « كولليات مەسنەۋىخاراباتى » ناملىق تويلىمىنى ئىشلەپ چىققان . شائىر ۋاپات بولغاندىن كېيىن خەلق ئۇنى ھۆرمەتلەپ ھەيۋەتلىك « ھاجى خاراباتى خانىقاسى » نى بىنا قىلىپ ، ئۇنى داۋاملىق ئەسلەپ كەلگەن

نىزامى (1141 -1209)

كېيىنكى دەۋرلەردىكى ئوتتورا ئاسىيا ئېپىك داستانلىرىنىڭ تەرەققىي قىلىشىغا چوڭقۇر تەسىر كۆرسەتكەن شائىر نىزامى گەنجىۋى ئوتتورا ئاسىيانىڭ گەنچ شەھرىدە تۇغۇلغان . ئۇ ئىسلام مەدرىسىسىدە بىر نەچچە يىل مۇدەررىسلىك

قىلغاندىن سىرت ، كۆپ ۋاقتىنى ئىجادىيەتكە سەرپ قىلغان . ئۇ يېزىپ چىققان « خەمسە » شەرقنىڭ ئەڭ قىممەتلىك داستانلىرىنىڭ بىرى بولۇپ ، شائىر ئەلشىر نەۋائىمۇ ئۇنىڭ كۈچلۈك تەسىرىگە ئۇچرىغان .

فىردەۋسى (934 - 1020)

"شاھنامە " ناملىق شاھەنە ئەسەرنىڭ مۇئەللىپى، مەشھۇر ئىران شائىرى ، تولۇق ئىسمى ئوبۇلقاسىم فىردۋسى . ئۇ بۈگۈنكى ئىران چېگرىسى ئىچىدىكى خۇراسان ئوبلاستىدا دۇنياغا كەلگەن . فىردەۋسىنى ھۆكۈمرانلار سىنىپى ئۆز يېرىدە پاتقۇزمىغان بولسىمۇ ، ئۇ خەلق قەلبىدىن چوڭقۇر ئورۇن ئالغان . خەلقنىڭ قەدىرلىشىگە ئېرىشكەن . « شەھنامە » نى ھەرخىل نۇسخىلىرى ۋە پارچىلىرى ھەر قايسى مۇسۇلمان مەملىكەتلىرى ۋە مىللەتلىرىنىڭ تىللىرىغا تەرجىمە قىلىنغان.

تەجەللى (1850 - 1930)

ئەدەبىيات تارىخىمىزدىكى ئىككى دەۋرنى ، يەنى ئۇيغۇر كلاسسىك ئەدەبىياتى بىلەن ھازىرقى زامان ئەدەبىياتىنى بىر - بىرىگە باغلاپ تۇرغۇچى مەرىپەتپەرۋەر شائىر ھۆسەيىنخان تەجەللى ھەززەت قاغىلىق ناھىيىسىدە تۇغۇلغان ۋە شۇ يەردە 80 يېشىدا ۋاپات بولغان . تەجەللى يېتىلگەن شائىر ۋە تېۋىپ بولۇش سۈپىتى بىلەن خەلق ئارىسىدا چوڭقۇر ھۆرمەت ۋە ئىناۋەتكە ئىگە بولغان . ئۇ كۆپ تىللىق شائىر بولۇپ ، ئۇيغۇر تىلىدىلا ئەمەس ، پارس ، ئەرەب ھىندى تىللىرىدىمۇ شېئىر يېزىپ پۈتكۈل ئوتتورا ئاسىياغا تونۇلغان.

ئابدۇرېھىم ئۆتكۈر (1923 - 1995)

"ئىز"، "ئويغانغان زېمىن" قاتارلىق ئۆلمەس ئەسەرلىرى بىلەن ئۇيغۇر ئەدەبىياتىنىڭ يۈكسەك پەللىسىنى ياراتقان مەشھۇر ئالىم ، يازغۇچى ، تارىخچى

ۋە تىلشۇناس ئابدۇرېھىم ئۆتكۈر ئەپەندى خەلق ئەدىبلەرنىڭ بىرىدۇر . ئۇ هاياتىدا ناھايىتى كۆپ دىشۋارچىلىقلارغا دۇچار بولغان بولسىمۇ ، ئېگىلمەس - سۇنماس روھى بىلەن ئوڭۇشسىزلىقلار ئۈستىدىن غالىب كېلىپ ، ناھايىتى ئېسىل مىراسلارنى قالدۇرۇپ كەتتى.

ئابدۇقادىر ئابدۇۋارىس قەشقىرى (1862 – 1924)

مەرىپەتپەرۋەر ئالىم ، تەرەققىيپەرۋەر زات ، تونۇلغان ئىجتىمائي پائالىيەتچى ،شائىر ئابدۇقادىر بىننى ئابدۇۋارىس قەشقىرى (تەخەللۇسى غازى) ئاتۇشنىڭ مەشھەد يېزىسىدا دۇنياغا كەلگەن . ئۇ يېگى ئىلىم - پەن ئارقىلىق خەلقنى نادانلىق ، جاھالەتتىن قۇتقۇزۇش يولىدا ئۆمۈر بويى كۈرەش قىلغان . شۇ دەۋرنىڭ ئېھتىياجىغا ئاساسەن ناھايىتى كۆپ دەرسلىكلەرنى تۈزگەن . نەتىجىدە مۇتەئەسسىپ كۈچلەرنىڭ دۈشمەنلىكى ، ساتقىنلارنىڭ قىقول سىيلىشى بىلەن ئۆز كۇتۇپخانىسىدا ئېچىنىشلىق ھالدا ئۆلتۈرۈلگەن

ئابدۇشۈكۈر مۇھەممەتئىمىن (1933~1995)

"غەربىي يۇرت تاشكېمىر سەنئىتى " ،"قەدىمكى مەركىزى ئاسىيا" قاتارلىق ئىلمىي ئەسەرلەرنىڭ مۇئەللىپى ئالىم ئابدۇشۈكۈر مۇھەممەتئىمىن ئاتۇشنىڭ مەشھەد يېزىسىدا تۇغۇلغان . ئۇ ئۆز ئۆمرىدە ناھايىتى كۆپ ئەسەرلەرنى يازغان بولۇپ ، ھېلىھەم ئېلىن قىلىشنى كۈتۈپ تۇرغان ئەسەرلىرى ئاز ئەمەس . ئابدۇشۈكۈر مۇھەممەتئىمىن خەلقئاراغا تونۇشلۇق ئالىم بولۇپ ، بىلىمخۇمار ئەۋلادلىرى قەلبىدە مەڭگۇ يادلىنىدۇ.

مەمتىلى ئەپەندى (1901~1937)

ئۇيغۇر يېڭى مائارىپىنىڭ بايراقدارى ، ھازىرقى زامان ئەدەبىياتىنىڭ تونۇلغان

ۋەكىلى ، ئوت يۈرەك شائىر مەمتىلى توختاجى (تەخەللۇسى تەۋپىق) ئاتۇشنىڭ بويامەت يېزىسىدا دۇنياغا كەلگەن . ئۇ قىسقىغىنا 36 يىللىقى ھاياتىدا ئۆز خەلقىنىڭ مائارىپى ئۈچۈن ، ئەدەبىياتى ئۈچۈن ئۆچمەس ئىز قالدۇرغان . ناھايىتى كۆپ بىلىملىك زىيالىيلارنىڭ بېشىغا چىققان قانخور جاللات شېڭ شىسەي مەمتىلى ئەپەندىنىڭ ئىلغار ئىدىيىسىدىن ئەنسىرەپ ،ئۇنى كۆيدۈرۈپ ئۆلتۈرۈۋەتكەن

لۇتپۇللا مۇتەللىپ (1922~ 1945)

ئوت يۈرەك شائىر ، ئىنقىلابىي جەڭچى ، "يىللارغا جاۋاپ " ، "خىيالچان تىلەك" قاتارلىق ئۆلمەس شېئىرلارنىڭ مۇئەللىپى ، ئۇيغۇر خەلقىنىڭ قەھرىمان ئوغلانى لۇتپۇللا مۇتەللىپ (تەخەللۇسى قاينام ئۆركىشى) ئۆزىنىڭ قىسقىغىنا 23 يىللىق ھاياتىدا پەقەت توققۇز يىل ئەدەبىي ئىجادىيەت بىلەن شۇغۇللانغان بولسىمۇ ، ئاز بولمىغان قىممەتلىك ئەسەرلەرنى يېزىپ ، ۋەتىنى ، خەلقىگە قالدۇرۇپ كەتتى . ئۇ ئاشۇ مىراسلىرى بىلەن ئۇيغۇر ھازىرقى زامان ئەدەبىياتىنىڭ ئاساسچىلىرىدىن بىرى ھېسابلىنىدۇ.

موللا زەيدىن (1815~ 1881)

مەشھۇر خەلق قىزىقچىسى موللا زەيدىن لۈكچۈندە تۇغۇلغان . ئۇنىڭ چاقچاقلىرىنىڭ تىغ ئۇچى ۋاڭ ، غوجىلارغا قارىتىلغان بولغاچقا ، ئۇردىن سەككىز قېتىم قوغلانغان . ئەپسۇسكى ، ئۇ ھەجۋىي قوشاق ، چاقچاقلىرى ئارقىلىق قازىكالانلاردىن ۋاڭ - غوجىلارغىچە ، ئالدامچى سوپىلاردىن چالا موللىلارغىچە پاش قىلىپ ئەمگەكچى خەلقنىڭ چوڭقۇر ياخشى كۆرۈشىگە ئېرىشكەن . موللازەيدىن چاقچاقلىرى ھېلىھەم خەلقىمىز ئارىسىدا چوڭقۇر تەسىرگە ئىگە .

زوردۇن سابىر (1937~ 1998)

"ئانا يۇرت"، « ئىزدىنىش » ، « ئۆتتالمايمەن گۈلسارە » « ئاۋرال شامالللىرى» « ئاتا » « خىرە دېرىزە » « دولان ياشلىرى » قاتارلىق ئەسەرلەرنىڭ مۇئەللىپى ، زوردۇن سابىر ئۇيغۇرلارنىڭ ئۆزىگە خاس مىللىي پسىخىكىسىنى قېزىشقا ، قويۇق مىللىي تۇرمۇش پۇرىقىنى چىقىرىشقا ماھىر بولۇش سۈپىتى بىلەن بۈگۈنكى دەۋر ئۇيغۇر پروزىچىلىقىدا ئالاھىدە ئورۇن تۇتىدۇ .

ئابلىز نازىرى (1925~ 1994)

تۇرپان شەھرىدە تۇغۇلغان . 1945 - يىلى « شىنجاڭ گېزىتى » دە ئېلان قىلىنغان "سىڭلىمغا " ناملىق شېئىرى بىلەن ئىجادىيەتكە كىرىشكەن . شۇنىڭدىن كېيىن "كۆڭلۈم سەندىدۇر" « ئالتاي پارتىزانلىرى خاتىرىسى » « مۇجۇلغان يۇرەكلەر » « مۇڭلۇق ئالچۇق » ، « چېچەك پەسلى » قاتارلىق كۆپلىگەن ئەسەرلەرنى ئېلان قىلغان ئۇ ئەدەبىيات - سەنئەت قوشۇنىنى تەشكىللەش ، تەربىيلەش ، ئىتتىپاقلاشتۇرۇش قاتارلىق جەھەتلەردە ئۆنتۈلماس خىزمەتلەرنى ئىشلىگەن

ئابلىز ھاجى (1911~ 1987)

يېرىم ئەسىردىن كۆپرەك ئۆمرىنى سەنئەت ئىشلىرىغا بېغىشلىغان پېشقەدەم ئارتىس ۋە رېژىسسور ئابلىز ھاجى قەشقەر شەھرىدە تۇغۇلغان بولۇپ ، 1942- يىلى « سامساق ئاكاڭ قايىنايدۇ » ، « قانلىق داغ » « غېرىپ -سەنەم » قاتارلىق سەھنە ئەسەرلىرىگە رېژىسسورلۇق قىلىپ ۋە ئۆزى رول ئېلىپ زور شۆھرەت قازانغان . ئۇنىڭ بىر ئۆمۈر سەنئەت ئۈچۈن ئۆزىنى بېغىشلاش روھى ۋە قازانغان نەتىجىلىرى سەنئەتخۇمارلار قەلبىدە مەڭگۈ ئەسلىنىدۇ .

رائىلە خانىم (1860~ 1917)

ئۇيغۇر يېڭىچە مائارىپ تارىخىدىكى تۇنجى مۇئەللىمە - ئاتۇش « ھۈسەينىيە « مەكتىپىنىڭ مەئەللىمەسى رائىلە خانىم - موللا ئاچا « ھۈسەينىيە مەكتىپى » دە 2 يىل ئوقۇتقۇچىلىق قىلىپ ئىزچىل تۆردە قىزلارنى تەربىيلەش بىلەن يېڭى مەكتەپ مائارىپىدا بىردىنبىر تۇنجى ئايال مائارىپىنى ھاياتىنىڭ مەزمۇنى قىلغان . مائارىپنى كەڭ ئايااللارغا يۈزلەندۈرۈشنى ئۆزىنىڭ ئالىي غايىسى قىلىپ ، بىر ئۆمۈر ئەجىر سىڭدۈرگەن.

ئەبراباي (1860~ 1938)

1930 - يىللارنىڭ بېشىدا قەشقەر شەھرىدە 12 سىنىپلىق دارىلئېتام مەكتىپى سېلىپ ، سەككىز سىنىپقا يېتىم قىزلارنى قوبۇل قىلىپ ، باللارنىڭ بارلىق چىقىمنى ئۆز ئۈستىگە ئالغان يېتىملارنىڭ غەمگۈزارى ، پۈتۈن شىنجاڭغا نامى تارالغان مەرىپەتپەرۋەر زات ئەبراباي « يوقسۇللارنى يىغىپ قوزغىلاڭ قىلماقچى « دېگەن بەتنام بىلەن قولغا ئېلىنىپ ، شېڭ شىسەي تەرىپىدىن مەخپىي ئۆلتۈرۈۋېتىلدى.

ئەخمەتجان قاسىمى (1914 ~ 1949)

"ئۈچ ۋىلايەت مىللىي ئىنقىلابى" نىڭ ئاتاقلىق رەھبىرى . زۇلۇمغا ، ئېزىلىشكە قارشى كۆكرەك كېرىپ مەيدانغا چىققان ئەزىمەت ئوغلان ئەخماتجان قاسىمى شىنجاڭنىڭ يېقىنقى زامان تارىخىدا ئۆتكەن قورقماس جەڭچىلەرنىڭ سەركىسىدۇر . ئۇ پۈتۈن ھاياتىنى خەلقىنىڭ بەخت - سائادىتى ، مائارىپى ئۈچۈن ئاتىۋەتكەن بولۇپ ، كېيىنكى ئەۋلادلارنىڭ قەلبىدە مەڭگۈ يادلىنىدۇ.

ئەلقەم ئەختەم (1922~ 1995)

شائىر ئەلقەم ئەختەم ئۇيغۇر ھازىرقى زامان ئەدەبىياتىنىڭ ئاساسچىلىرىدىن بىرى . ئۇنىڭ « ئۇمىد دولقۇنلىرى » « كۆرەش دولقۇنلىرى » قاتارلىق شېئىرلار توپلاملىرى ئېلان قىلىنغان بولۇپ ، تىلىنىڭ يېنىكلىكى ، رىتىمىنىڭ جۇشقۇنلۇقى بىلەن قەلبلەرەە ئىشەنچ بېغىشلاپ بىرنى يۈرەكلىك ئالاغا بېسىشقا ئۈندەيدۇ

ئەلائىددىن خوتەنى (1150~ 1222)

قاراخانىيلار خانلىقى دەۋرىدىكى بۈيۈك تېببىي ئالىملار قاتارىدا بارلىقنى ئۇيغۇر تېبابىتىگە ۋە ئۇنىڭ تەرەققىياتىغا بېغىشلىغان تەببىي ئۇستاز ئەللامە ئەلائىددىن مۇھەممەت خوتەنى ئۆز دەۋرىدە نامى تارىم ۋادىسىدىن ھالقىپ چەت ئەللەرگە قەدەر تارقالغان شەخس بولۇپ ، ناھايىتى كۆپ تېببىي ئەسەرلەرنى يېزىپ قالدۇرغان . ئۇ موڭغۇل خانى كۈچلۈك تەرىپىدىن قەتل قىلىنغان بولۇپ ، ھازىرغىچە ئەۋلادلىرى تەرىپىدىن چوڭقۇر ياد ئېتىلمەكتە .

ئەمەت ئۆمەر (1916~ 1987)

ئۇيغۇر تىياتىر سەنئىتىنىڭ تەرەققىياتى ئۈچۈن بىر ئۆمۈر جان كۆيدۈرۈپ ئىشلەپ، كۆزگە كۆرۈنەرلىك تۆھپە ياراتقان ئاتاقلىق خەلق سەنئەتكارى ئەمەت ئۆمەر ئۆزىنىڭ قىسقىغىنا ھاياتىدا ئۇيغۇر تىياتىرچىلىقىدىكى نادىر تىياتىرلارغا رېژىسسورلۇق قىلىپ ۋە ئۆزى رول ئېلىپ ، خەلق ئاممىسىنىڭ بۈجەتتىكى ئېھتىياجىنى قاندۇرۇپ ، بۈگۈنكى دەۋر ئۇيغۇر تىياتىرچىلىقىدا مۇستەھكەم ئاساس سېلىپ بەرگەن.

ئەمەت ھاجى (1882~ 1944)

كېسەللەرنى تونۇش ۋە داۋالاش جەھەتتىكى مول بىلىمى ، شىپالىق رېتسىپلىرى بىلەن خەلقنىڭ چوڭقۇر ھۆرمىتىگە ۋە ئىشەنچىسىگە ئېرىشكەن ئەمەت ھاجى كېرىيە ناھىيىسىدە دۇنياغا كەلگەن بولۇپ ، ئۆز زامانىسىدىكى يۇقىرى ماھارەتلىك تېۋىپ بولغان . « ئۇيغۇر تېبابەت قامۇسى » نىڭ 1 - تومىنى تۈزۈشكە قاتناشقان . ئۇنىڭ خەلقپەرۋەر روھى ، بىلىمخۇمارلىقى كېيىنكى ئەۋلادلارنىڭ قەلبىدە مەڭگۈ ئەسلىنىدۇ.

ئەمەتجان ئەھمىدى (1931~ 1997)

"باھارغا مەدىيە " (6-1) ، « ئۇيغۇر مۇقاملىرى توغرىسىدا » قاتارلىق كىتابلارنىڭ مۇئەللىپى تونۇلغان مۇقام تەتقىقاتچىسى ئەمەتجان ئەھمىدى 1978 - يىلىدىن باشلاپ ئۇيغۇر مۇقام تەتقىقاتى بىلەن شۇغۇللىنىپ تېگىشلىك نەتىجىلەرنى قولغا كەلتۈرۈپ ،ئۇيغۇر ئون ئىككى مۇقام ساھەسىدە تۆھپىسى مەڭگۈ يادلىنىدىغان شەخسكە ئايلاندى.

ئارسلان (1950~ 1996)

"ئاھ ، مېنىڭ خەلقىم" ، « يۇلتۇزلار يۇرتى » ، "كىندىك قېنىم تامغان ماكان" ... قاتارلىق داستان ، شېئىرلىرى بىلەن ئەدەبىياتىمىزنىڭ تۆرىدىن ئورۇن ئالغان ئىقتىدارلىق شائىر ئارسلان ئۆز ئەسەرلىرىدە باشتىن - ئاخىر ۋەتەنپەرۋەرلىك تېمىسىنى مۇھىم ئورۇندا قويغان بولۇپ ، ئەدەبىياتىمىزدىكى بۇ ئەنئەنىۋى تېمىنى تېخىمۇ بەدىئىي يۈكسەكلىككە كۆتۈرۈپ ئەۋلادلىرى قەلبىدىن چوڭقۇر ئورۇن ئالغان.

ئايشەم كېرەم (1931~ 1998)

تالانلىق كىنو - تىياتىر ، مۇقام چولپىنى ، ئۇ كورلا شەھرىدە تۇغۇلغان .
ئۆزىنىڭ ئالاھىدە سەنئەت تالانتى بىلەن « قادىر مەۋلان » « گۈل قىسقان مېنىڭ يارىم » قاتارلىق ناخشىلارنى ئورۇنداپ تالانتىنى نامايان قىلغان . « غۇنچەم « ، »غېرىپ - سەنەم » « ئارشىن مال ئالان » ئوپېرالىرى ، « رەنانىڭ تويى » « تاش ئۈستىدە ئېچىلغان گۈل » « نەسرىدىن ئەپەندى » قاتارلىق تېلېۋىزىيە تىياتىرلىرىدا رول ئېلىپ خەلقىمىز قەلبىدە ئۆتنۇلماس تەسىراتلارنى قالدۇرغان.

ئېلىخان ھەززىتىم (1887~ 1989)

"ئۇيغۇر تېبابەت ئاناتومىيىسى" ، « ئالدىمىزدىن ئۆتكەن تەكرار كېسەللىك دورىسى » ، « تېبابەتچىلىكنىڭ نەزەرىيىۋى ئاساسى » قاتارلىق ئەسەرلەرنىڭ مۇئەللىپى ، يېتىلگەن ئۇستاز تېۋىپ ئېلىخان ھەززىتىم ئۆزىنىڭ پۈتۈن ھاياتىنى خەلقنىڭ ساغلاملىقى ئۈچۈن بېغىشلىغان بولۇپ ، ئوردو ، پارس ، ئەرەب ، تۈرك تىللىرى ۋە يېزىقلىرىنى پۇختا ئىگىلەپ ، يۈكسەك بىلىم ئىگىسىگە ئايلانغان.
102 يىل ئۆمۈر كۆرگەن بۇ پېشۋانى كېيىنكى ئەۋلادلار ھۆرمەت بىلەن ئەسلەيدۇ

ئەزىروف قاسىم (1924~ 1994)

"ئۈچ ۋىلايەت مىللىي ئىنقىلابى" نىڭ ئاكتىپ ئىشتىراكچىلىرىدىن بىرى ، ناھايىتى كۆپ جەڭلەرنىڭ شاھىدى گېنېرال ئەزىزوف قاسىم قورال ئېلىپ جەڭ قىلىدىغان جەڭچى بولۇپلا قالماستىن ، بەلكى ھەربىي ئىلىم تەتقىقاتچىسى بولۇپ، ئۇ يازغان « مارشالنىڭ نەسىھەتى » « ئۇرۇش ۋە قوماندان » « جەڭ شەمشىر »

«قىساس خەنجىرى » قاتارلىق ئەسەرلەر كېيىنكى ئەۋلادلىرىنىڭ پايدىلىنىشىغا قالدۇرۇلغان ئېسىل مىراستۇر . گېنىرال ئەزىزوف قاسىم خەلق قەلبىدە مەڭگۈ يادلىنىدۇ .

مۇھەممەتئىمىن ئىمىنوف (1915 ~ 1970)

گېنىرال مايور مۇھەممەتئىمىن ئىمىنوف ئۈچ ۋىلايەت ئىنقىلابىدا مۇھىم رول ئوينىغان مەشھۇر شەخسلەرنىڭ بىرى بولۇپ ، ئۇ يىگىرمە يېشىدىلا كۈرەش جەڭچىسى، قابىل تەشكىلاتچى سۈپىتىدە تونۇلغان ، ئۇنىڭ گومىنداڭنى شىخودىن قوغلاش جېڭىدىكى باتۇرلۇقىنى ، خەلقنىڭ بەخت ـ سائادىتى ئۈچۈن شىددەتلىك ئوقلارغا پەرۋا قىلماسلىقتەك قەيسرانە روسىنى ئەۋلادلىرى مەڭگۈ ئەستىن چىقارمايدۇ.

غوجا باۋۇدۇن جامالىدىن هاجى (1916 – 1994)

پۈتۈن ئۆمرىدە ئەللىك يىلدىن ئاتۇق ۋاقتىنى تېبابەتچىلىك ئىشلىرىغا سەرپ قىلىپ ، كەڭ خەلق ئاممىسىنىڭ ساقلىقىنى ساقلاش ، كېسەللىكلەرنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈچۈن مۇھىم تۆهپە قوشقان غوجا باۋۇدۇن جامالىدىن هاجى راك قاتارلىق قىيىن كېسەللىكلەرنى داۋالاشتا كۆپ ئىزدىنىپ ، يۇقىرى ئۈنۈم هاسىل قىلغان بولۇپ ، ئۇنىڭ تىرىشچانلىقى كېيىنكى ئەۋلادلارغا ئۈدۈم بولۇپ قالغۇسى.

ئابدۇلهىمىت يۈسۈف (1924~ 1944)

مول بىلىملىك ، چوڭقۇر پىكىرلىك ئالىم ، يۈكسەك دەرىجىدىكى ئەخلاق ـ پەزىلەت ئىگىسى ، نۇرغۇن تارىخىي ، تېببىي ئەسەرلەرنىڭ مۇئەللىپى ئابدۇلهىمىت يۈسۈف هاجى ئۆزىنىڭ كۆپ قىرلىق بىلىمى بىلەن يۇقىرى شۆهرەت ۋە ئىناۋەتكە ئېرىشكەن . بولۇپمۇ ئۇ ئۇيغۇر تېبابەتچىلىك ئىشلىرىنى گۈللەردۇرۇشتىن ئىبارەت ئۇلۇغۋار

ئىشقا ئۆزىنى بېغىشلاپ بۇ ساھەگە بىر ئۆمۈر يۈرەك قېنىنى سەرپ قىلدى

ھەمدەم بەگ ھاجى (1980 ~ 1938)

1933- يىلى قوزغالغان جەنۇبىي شىنجاڭ دېھقانلار قوزغىلىڭىنىڭ رەھبەرلىرىدىن بىرى ، ھەربىي ئىلىمدە يېتىلگەن ئىستىپداتلىق ئەرباب ، پۈتۈن ئۆمرى جەڭ ئىچىدە ئۆتكەن ئەل ئوغلى ھەمدەم بەگ ھاجى ھەر قانداق جەڭدە مەغلۇپ بولماسلىقى بىلەن خەلق ئىچىدە چوڭقۇر ھۆرمەت ۋە ئىناۋەتكە نائىل بولغانىدى . ئەپسۇسكى جاللات شېڭ شىسەي ھەمدەم بەگ ھاجىنى خوجىنىياز ھاجىنىڭ قوماندانلىرى قاتارىدا قولغا ئېلىپ ئۆلتۈرۈۋەتكەن . ئۇنىڭ قەبرىسى ھازىرغىچە نامەلۇم.

غازىباي (مىلادىدىن ئىلگىركى 3- 4 ئەسىرلەر)

ئەپلاتۇن بىلەن قويۇق مۇناسىۋەتتە بولۇپ ئۆتكەن دەپ قارىلىۋاتقان قەدىمكى داڭلىق ئۇيغۇر تېۋىپى غازىباي خوتەندە ئۆتكەن بولۇپ ، ئۇنىڭ « غازىباينىڭ ئوت- چۆپ دورىلار قامۇسى » ناملىق مەشھۇر كىتابىنى يازغانلىقى مەلۇمدۇر . ئەينى ۋاقىتتا ئەپلاتۇن ۋە ئۇنىڭ شاگىرتلىرى غازىباينىڭ بۇ دورىلار قامۇسىدىن ناھايىتى زور مەنپەئەتلەر ئالغان . بۇ ئەجدادلىرىمىزنىڭ مىلادىيىدىن 3- 4 ئەسىر ئىلگىرىلا ئىنسانىيەتنىڭ تېبابەت ئىلمىگە غايەت زور تۆھپە قوشقانلىقىنى ئىسپاتلايدۇ

خېۋىر تۆمۈر (1922 ~ 1992)

"موللا زەيدىن ھەققىدە قىسسە"، «ئابدۇقادىر داموللام ھەققىدە قىسسە » « بالدۇر ئويغانغان ئادەم » «تاڭ ئالدىدا » ... قاتارلىق ئۆلمەس ئەسەرلەرنىڭ مۇئەللىپى پەزىلەتلىك كەمتەر ، تىرىشچان ، يازغۇچى خېۋىر تۆمۈر ھازىرقى زامان

ئۇيغۇر ئەدەبىياتىدىكى ۋەكىللىك ئەدىبلەرنىڭ بىرى بولۇپ ، ئۇنىڭ كېيىنكى ئەۋلادلارغا قالدۇرغان ئېسىل مىراسلىرى ئۇيغۇر ئەدەنىياتى غەزىنىسىدە مەڭگۈلۈك پارلاق چاچىدۇ.

غېنى باتۇر (1902 – 1981)

ئۆزىنىڭ چەكسىز كۈچتۈڭگۈرلۈكى ھەققانىيەتپەرۋەرلىكى ، ئۆرۈشتىكى باتۇرلۇقى ، قەھرىمانلىقى بىلەن خەلق ئارىسىدا ھەر خىل ئەپسانىلەرنىڭ كېلىپ چىقىشىغا بولغان غېنى باتۇر 40- يىللارنىڭ ئالدى - كەينىدە ناھايىتى مەشھۇر شەخسكە ئايلانغان . ئۇ 1953 - يىلى شىنجاڭ ئۆلكىلىك سىياسىي مەسلىھەت كېڭەش ئەزاسى بولغان . 1956- يىلىنىڭ ئاخىرىدا سوۋېت ئىتتىپاقىغا چىقىپ كەتكەن ۋە 1981 -يىلى ئالمۇتادا ۋاپات بولغان.

خوجىنىياز ھاجى (1889 ~ 1938)

شىنجاڭنىڭ يېقىنقى زامان تارىخىدىكى قوزغىلاڭنىڭ رەھبىرى خوجىنىياز ھاجى ئۇنتۇلغۇسىز چوڭ ئىشلارنى قىلغان . ئۇ قوزغىغان قوزغىلاڭنى دەۋرىمىز قەدىرلەيدۇ ھەمدە تارىخ ئۇنىڭغا ئۆزىنىڭ بىباھا ئالتۇن بەتلىرىدىن ئورۇن بېرىدۇ . خەلقىمىز خوجىنىياز ھاجىدىن ئىبارەت ئازاتلىق ، ھۆرلۈك ئۈچۈن كۈرەش قىلغان ، ۋەتەن بىرلىكىنى قوغدىغۇچى مىللىي قەھرىماندىن مەڭگۈ پەخىرلىنىدۇ

نىيازى (1780 ~ 1865)

موللا مۇھەممەت نىياز بىننى ئابدۇلغەفۇر خوتەننىڭ چىرىيە ناھىيىسىدە تۇغۇلغان بولۇپ ، كىچىكىدىن تارتىپ تىرىشچانلىق بىلەن بىلىم ئىگىلەپ ، كۆپ تەرەپلىمە ئىقتىدارنى ھازىرلاپ ، ھاياتلىقىدا نۇرغۇنلىغان ئەسەرلەرنى ئىجاد قىلغان ،

"قىسسەسۇل غەرايىب " « دىۋانى نىيازى » ئۇنىڭ ۋەكىل خاراكتېرلىك ئەسەرلىرىدۇر.
ئۇ يەنە تەرجىمە ساھەسىدىمۇ خېلى نەتىجىلەرنى ھاسىل قىلغان بولۇپ ،
" تارىخى رەشىدىي " نىڭ تەرجىمىسى بۇنىڭ تىپىك مىسالى .

بابا رەھىم مەشرەپ (1657 – 1714)

ئىنسان ۋە ئۇنىڭ تەقدىرى ئۈستىدە بىر ئۆمۈر ئازابلىق ئىزدىنىپ ئۆتكەن
ئەلەملىك شائىر ، ئىسيانكار مۇتەپەككۇر ، ئۆزبېك ، ئۇيغۇر كلاسسىك
ئەدەبىياتىدا بارلىققا كەلگەن بۈيۈك نامايەندە بايا رەھىم مەشرەپ 20 يىلغىچە
داۋاملاشقان سەرگەردانلىق ھاياتىنى باشلاپ ئاجايىپ ئېسىل شېئىرلارنى ۋۇجۇدقا
كەلتۈرگەن . ئۇ ئۆزىنىڭ ئەقىدە ، ئېتىقادىدا چىڭ تۇرۇپ ، جاھالەت ۋە
ئادالەتسىزلىكنى شەپقەتسىز پاش قىلغىنى ئۈچۈن بەلخ ھاكىمى مەھمۇدخان
تەرىپىدىن دارغا ئېسىپ ئۆلتۈرۈلگەن.

ناقىس (1843 ~ 1922)

يېقىنقى زامان ئەدەبىيات تارىخىمىزدىكى بىر قاتار بەدىئىي ۋە ئىلمىي
ئەمگەكلىرىدىن تاشقىرى بەكمۇ جەلپ قىلىش كۈچىگە ئىگە بولغان قىزقارلىق ھەم
كۈلكىلىك ھەزىللىرى بىلەنمۇ يۈكسەك ھۆرمەت ۋە شەرىكە ئېرىشكەن تالانتلىق
ئەدىب ، « دىۋانى ناقىس » نىڭ مۇئەللىپى ، « گۈلزار بىنىش » ناملىق شېئىرىي
رومانىنىڭ ئىجادىي ئۆزلەشتۇرگۇچىسى ناقىسنىڭ نام - شەرىپى تىلدىن - تىلغا
كۆچۈپ ئەدەبىي يادلانغان ھالدا ئەدەبىيات تارىخىمىزدىكى مۆتىۋەر ئەدىبلەر
قاتارىدىن چوڭقۇر ئورۇن ئالىدۇ .

نەزەر خوجا (1887~ 1951)

ئىلىدا تۇغۇلۇپ ئۆسكەن مەرىپەتپەرۋەر زات ، تارىخچى ، يازغۇچى ، شائىر ۋە قەدىمكى زامان ئەدەبىيات تەتقىقاتچىسى نەزەر خوجا (تەخەللۇسى ئۇيغۇر بالىسى) پۈتۈن ئۆمرىنى ئىلىم - مەرىپەتكە ، مائارىپقا ئاتىغان ، ھۆرمەتكە سازاۋەر زاتلىرىمىزنىڭ بىرىدۇر . ئۇنىڭ يازغان ماقالە ، ئەدەبىي ئەسەرلىرى ۋە شېئىرلىرى « يورۇق ساھىللار » دېگەن نامدا توپلام قىلىپ نەشر قىلىنغان بولۇپ، قىممەتلىك مىراسقا ئايلىنىپ قالدى .

تۆمۈر سىجاڭ (1886~ 1933)

قۇمۇل قوزغىلىڭىنىڭ ئىلھامى بىلەن بۇ ئىنقىلابقا ماسلىشىپ كۇچاردا قوزغىلاڭ كۆتۈرگەن تۆمۈر ئېلى خوجىنىياز ھاجىنىڭ ئىشەنچىسىگە ئېرىشىپ ، « سىجاڭ » لىق مەنسىپىگە تەيىنلەنگەن. تۆمۈر سىجاڭ گەرچە قورقماس بولسىمۇ ، ئەمما قارا كۇچىگە تايىنىپلا ئىش كۆرمەكچى بولغاچقا ، ناھايىتى كۆپ ئىشلاردا كەتكۈزۈپ قويىدۇ. شۇنداقتىمۇ تۆمۈر سىجاڭنىڭ خەلق ئىنقىلابىدا ئوينىغان رولى ناھايىتى چوڭ بولغان.

ئوسمان قاسىم (1920~ 1944)

قەشقەر بەشكېرەمدە تۇغۇلغان . ناھايىتى كۆپ ئەپسانە - رىۋايەتلەرنى يادقا ئېلىپ ، ئافراسىياپ ، قاراخان ، سۇتۇق بۇغراخان ، ئافاق خوجا ھەققىدە سۆزلەپ بەرگەن . ئۇنىڭ سۆزلەپ بېرىشى بىلەن مەتبەئەگە ئېلىنغان « ئافرات خاقان ۋە توققۇز قىز »ناملىق رىۋايەت چوڭ تەسىر قوزغىغان . ھەر خىل رىۋايەت توپلاملىرىغا ئۇ سۆزلەپ بەرگەن رىۋايەتلەر كىرگۈزۈلگەن . ئۇ يەنە خېلى كۆپ ماقالىلەرنى يېزىپ ئېلان قىلغان.

ناسىر بەگ (1891~ 1979)

يىگىرمىچى ئەسىرنىڭ باشلىرىدا تەرجىمانلىق بىلەن تونۇلۇپ ، خەلقنىڭ ئىنقىلابىي ھەرىكەتلىرىگە مۇناسىپ تۆھپە قوشقان ناسىر بەگ شىنجاڭنىڭ يېقىنقى زامان تارىخىدا ياشىغان قابىلىيەتلىك كىشىلىرىمىزنىڭ بىرىدۇر . گەرچە ئۇ ياڭ، جىن ، شېڭ ، ۋە گومىنداڭدىن ئىبارەت تۆت خىل ھۆكۈمەتنىڭ قولىدا ئىشلىگەن بولسىمۇ ، ئەمما خەلق ۋە ئادالەت تەرەپتە تۇرۇشنى مەڭگۈ ئۆزىنىڭ بۇرچى قىلغان

ئابدۇللا داموللا (1898 ~ 1940)

توقسۇندا تۇغۇلغان . 1933- يىلى تۆمۈر سىلىڭ قەشقەرنى ئىشغال قىلغاندا ، ئۇنىڭ قول ئاستىدا ئىشلىگەن . كېيىن خوجىنىياز ھاجى بىلەن بىللە بولۇپ ، قوشۇننىڭ ھەربىي تەمىنات مەسئۇلى بولغان ۋە شېڭ شىسەينىڭ چاقىرتىشى بىلەن ئۈرۈمچىگە كېلىپ ئۆلكىلىك مائارىپ نازىرى ، ئۆلكىلىك مەركىزىي ئۇيغۇر ئۇيۇشمىسىنىڭ رەئىسى ، ئۆلكىلىك تەمىنات نازارىتىنىڭ نازىرى بولۇپ ئىشلەپ ، خوجىنىياز ھاجىلار بىلەن بىللە شېڭ شىسەي تۈرمىسىدە ئۆلتۈرۈلگەن

تىيىپجان ھادى (1922~ 1989)

يازغۇچى ۋە تارىخچى ، « پالۋان كەلدى » ، « چورۇق ھېكىم » ،« ئۆچكەدۆڭدە لاۋۇلدايدىغان مەشئەللەر » نالىق ھېكايىلەرنىڭ ، « ئىلى گۈلك بەگلىرى ۋە ئۇلارنىڭ ئەۋلادلىرى » نامىلىق تارىخى ماقالىلەرنىڭ مۇئەللىپى تىيىپجان ھادى غۇلجا شەھرىدە تۇغۇلۇپ ئۆسكەن . ئۇ يېزىقچىلىق قىلىشتىن ئىنقىلابى ئۇچۇنمۇ مۇناسىپ تۆھپە قوشقان ، ئەپسۇسكى ، « ئىلى تارىخىدىن ئىزلار » نامىلىق چوڭ ھەجىملىك ئەسىرنى تاماملىيالماي دۇنيادىن ئۆتكەن.

مۇھەممەت ئىمىن قۇربانى (1914~ 1990)

مول تارىخىي بىلىمگە ئىگە تارىخشۇناس ۋە تەزكىرىشۇناس ، « قەشقەردىكى يادىكارلىقلار » « تارىخ بېتىنى ۋاراقلىغاندا » « ئابدۇقادىر داموللا ئۆلتۈرۈلگەن پاجىئەلىك كېچە » قاتارلىق بىر يۈرۈش تەتقىقات ۋە ئەسلىمە خاراكتېرىگە ئىگە ئېسىل ماقالىلىرى بىلەن ئۆچمەس ئىزلارنى قالدۇرغان مۇھەممەت ئىمىن قۇربانى (ئىشقى) بىلىمخۇمار ئەۋلادلار قەلبىدىن مەڭگۈ يادلىنىدۇ.

روزى ھاجىم (1860 ~ 1962)

ۋەتەنپەرۋە ، مىللەتپەرۋە ، مەرىپەتپەرۋەر زات روزى ھاجىم ئۈرۈمچىدە تۇغۇلۇپ ئۆسكەن بولۇپ ، ئۇ ھەرخىل خەلق قوزغىلاڭلىرىغا قاتناشقاندىن سىرت ، ئۈرۈمچىدە ئەختەرىيە ، (دەسلەپتە » تۇرانى » ئىدى) مەكتىپىنى ئېچىپ ئەۋلاد تەربىيلەشكە كۈچ چىقارغان . ئۇ يەنە شىنجاڭنىڭ ھەر ساھە خىزمەتلىرى جەھەتتە تۈرتكىلىك رول ئوينىغان بولۇپ ، تارىخ سەھىپىسىدىن مۇناسىپ ئورۇن ئالغان.

شاتگۈل ئۇيغۇر (1960~ 1987)

« رەنانىڭ تويى» فىلىمىدە ياسانچۇق قىز سوفىيەنىڭ ، « ئارتىس بولالمىغان قىز » فىلىمىدە چاقچاقچى شوپۇر قىز ھۆرىيەتنىڭ « سىرلىق كارۋان » فىلىمىدە بېشىغا كەلگەن تەقدىر تۈپەيلىدىن ئوخشاشمىغان ئىككى خىل شارائىتتا چوڭ بولغان ، ئىككى خىل خاراكتېردىكى قوشكېزەك ئاچا - سىڭىللار - ئاينۇر بىلەن ماھىنۇرنىڭ ئوبرازىنى ۋايىغا يەتكۈزۈپ يارىتىپ تاماشىبىنلار قەلبىدە ئۆچمەس ئىز قالدۇرغان ئارتىس شاتگۈل بەختسىزلىككە ئۇچراپ قازا قىلغان .

تۇرسۇن ئايۇپ (1947~ 2003)

جۇڭگودىكى تۈركولۇگىيە ساھەسىنىڭ مەشھۇر ئەربابى ، تۈركولوگىيىنىڭ دۇنياغا تونۇلغان ئالىمى ، پروفېسسور ، « ئوغۇزنامە »، « قەدىمكى ئۇيغۇر يادىكارلىقلىرىدىن تاللانما » قاتارلىق بىر تالاي مۇھىم ئەسەرلەرنى نەشرگە تەييارلىغۇچىلارنىڭ بىرى . تارىخشۇناس زات تۇرسۇن ئايۇپ ئۇيغۇر تارىخ مەدەنىيىتى ئۈچۈن بىر ئۆمۈر يۈرەك قېنىنى سەرپ قىلغان . خەلقىمىز بۇ سۆيۈملۈك پەرزەنتىنى چىن قەلبىدىن ئەيسلەيدۇ.

موللا بىلال (1823~ 1900)

XIX - ئەسىر ئۇيغۇر ئەدەبىياتىدىكى تەنقىدىي رېئالىزىم ئاساسچىلىرىدىن بىرى ، «غەزەلىيات »ناملىق دىۋانىنىڭ ، « غازات دەرمۇلكى چىن » ، « چاڭموزا يۇسۇپجان» ، « نۇزۇگۇم » قاتارلىق داستان - قىسسەلەرنىڭ مۇئەللىپى موللا بىلال بىننى موللا يۇسۇپ نازىمى غۇلجا شەھرىدە تۇغۇلغان . شائىرنىڭ پۈتۈن ھاياتى نامراتچىلىق ئىچىدە ئۆتكەن ھەمدە ئۆمرىنىڭ ئاخىرىدا ئەما بولۇپ قېلىپ ، ياركەنت شەھرىدە دۇنيادىن ئۆتكەن . موللا بىلال خەلقىمىز قەلبىدە مەڭگۈ مۆتىۋەر ئورۇندا ياشايدۇ.

بىلال ئەزىزى (1921- 1945)

ئۆزىنىڭ جەڭگىۋارلىقى ۋە مۇئەييەن بەدىئىي قىممەتكە ئىگە شېئىر ئىجادىيتى بىلەن ئۇيغۇر ھازىرقى زامان ئەدەبىياتى سەھنىسىگە ئۆز نامىنى قالدۇرۇپ كەتكەن . ۋەتەنپەرۋەر ئىنقىلابىي شائىر بىلال ئەزىزى خوتەندە تۇغۇلۇپ چوڭ بولغان . ئۇ لۇتپۇللا مۇتەللىپ ، مۇنىردىن خوجا قاتارلىقلار بىلەن بىرلىكتە ، « ياش

ئۇچقۇنلار ئىتتىپاقى » نى قۇرغان ۋە ئالدىنقى مەسئۇللىرىدىن بولغان . ئەپسۇسكى ، دوستلىرى لۇتپۇللا مۇتەللىپ قاتارلىقلار بىلەن بىللە 1945- يىلى 18 - سېنتەبىردە ۋەھشىيلەرچە ئۆلتۈرۈلگەن . بۇ چاغدا ئۇ ئاران 24 ياشتا ئىدى.

مۆجىز (XⅧ ئەسىر)

«تەۋارىخى مۇسىقيۇن » (مۇزىكىچىلار تارىخى) ناملىق رىسالىسى بىلەن تونۇلغان موللا نىمەتۇللا ئوغلى موللا ئىسمەتۇللا (مۆجىزە) خوتەندە ئۆتكەن بولۇپ ، ھاياتى ھەققىدە يېتەرلىك مەلۇمات يوق . ئەمما « تارىخىي مۇسقيۇن » ناملىق قېدىرخان يەركەندى ، ناملىق قېدىرخان يەركەندى ، ئامانىنساخان توغرىسىدىكى مۇھىم مەلۇماتلارنى ئۆزىگە مۇجەسسەم قىلغان بۇ ئەسەر مۆجىزنىڭ نامىنى كەڭرى تارقىتىپ شۆھرىتى كۆتۈرۈپ كەلمەكتە .

جامالىددىن ئاقسارايى (XIX ئەسىردە ئۆتكەن)

ئۇيغۇر تېبابىتىنىڭ كۆپ ئەسىرلىك تەجرىبىلىرىنى توپلاش ، تەتقىق قىلىش ۋە ئۆزىنىڭ بىۋاستە داۋالاش ئەمەلىيىتىدىن ھاسىل قىلغان بىلىملىرى ئاساسىدا «كىتابى تىب ئاقسارايى » ناملىق ئەسىرى بىلەن تونۇلۇپ تېبابەتچىلىك ئىلمى ساھەسىدە خەلقئاراغا يۈزلەنگەن مۇتەۋەر ئالىم جامالىددىن ئاقسارايى قاراقاش ناھىيىسىدە تۇغۇلۇپ ئۆسكەن . مەدەنىيەت تارىخىمىزدا مۇھىم ئورۇن تۇتىدىغان بۇ ئالىمنىڭ ئەسىرى ھىندىستاندا 30 يىلدىن ئارتۇق ۋاقىت دەرسلىك قىلىپ ئوقۇلغان.

قەمبەرخانىم (1922~ 1994)

ئۇيغۇر خەلقىنىڭ مەشھۇر ئۇسسۇلچىسى قەمبەرخانىم قەشقەر كونىشەھەرنىڭ ئاۋات يېزىسىدا تۇغۇلغان . ئۆزبېكىستان ، موسكۋا قاتارلىق جايلاردا بىلىم ئالغان .
موسكۋادا ئۇيغۇر كلاسسىك ئۇسۇلى « نىم پەدە » نى ئورۇنداپ ، تاماشىبىنلارنى تاڭ قالدۇرغان . 1947- يىلى شىنجاڭ ئۆلكىلىك ھۆكۈمەتنىڭ رەئىسى ئەخمەتجان قاسى تەرىپىدىن ئالتۇن مېدال بىلەن مۇكاپاتلانغان . ھازىر ئۇنىڭ ئۇسسۇل ئۇسلۇبى تەتقىق قىلىنماقتا. بىر ئۆمۈر ئۇسسۇل بىلەن ياشىغان قەمبەرخانىم خەلقىمىز قەلبىدە يادلىنىدۇ.

موللا شاكىر (1805~ 1870)

ئۇيغۇر شائىرى ۋە تارىخچىسى ، موللا شاكىر « زەفەرنامە » ناملىق داستانى بىلەن ئۇيغۇر ئەدەبىياتى سەھنىسىدىن چوڭقۇر ئورۇن ئالغان . ئۇنىڭ ھاياتى ئاقسۇ ۋە ئۇچتۇرپاندا ئۆتكەن بولۇپ ، ھاياتى ھەققىدە يېتەرلىك مەلۇمات يوق .
ئەمما ، « زەفەرنا » داستانى ئۆزىنىڭ بەدىئىي ۋە تارىخىي قىممىتى بىلەن ئەۋلادلىرى قەلبىدە ئۇ مەڭگۈ ھايات.

موللا ئىسلام (شاگىرۋاك) (1890~ 1960)

1943- يىلى دەسلەپتە 17 نەپەر ئۇيغۇر ياشتىن تۈزۈلگەن پارتىزان ئەترىتى تەشكىل قىلىپ ، گومىنداڭغا قارشى كۆرۈشكە ئاتلانغان موللا ئىسلام ئالتاي ، تارباغاتاينى ئازاد قىلىشتا ، ئۈچ ۋىلايەت ئارمىيىسىگە يېقىندىن ماسلىشىپ جەڭ قىلىپ ، پارلاق نەتىجە ياراتقان ھەم ئەخمەتجان قاسىمى ئۇنىڭغا ئۆز قولى بىلەن بىر ھەربىي خەنجەر ، بىر ئالتۇن ئۇچلۇق قەلەم تەقدىم قىلغان . موللا ئىسلامنىڭ خەلق ئازادلىق ھەرىكىتىدە كۆرسەتكەن ئۇلۇغ تۆھپىلىرىنى خەلق مەڭگۈ ياد ئېتىدۇ.

هاشىم ھاجى (1869~ 1952)

شىنجاڭ ، ئوتتورا ئاسىيا ھەتتا ئەرەب يېرىم ئارىلى قاتارلىق رايون ۋە دۆلەتلەردە دارۋازلىق سەنئىتى بىلەن نام قازانغان . ئايىمخان ھاجى ، سىدىق ئاخۇن ... قاتارلىق پەرزەنتلىرىنى مۇقامچىلىق ۋە دارۋازلىقتا ۋايىغا يەتكۈزۈپ تەربىيلىگەن مەشھۇر سەنئەتكار . ئۇ خوتەن قاراقاشتا تۇغۇلۇپ ئۆسكەن بولۇپ ، كىچىكىدىن دارۋازلىق سەنئىتىگە ئىشتىياق باغلاپ ، ئۇنى بىر ئۆمۈرلۈك كەسىپ قىلغان . نەتىجىسىدە ئۇيغۇر دارۋازلىقىنىڭ بۈگۈنگە يېتىپ كېلىشىدە كۆۋرۈكلۈك رول ئوينىغان.

لۇتفى (1366 ~ 1465)

ئۇيغۇر كلاسسىك ئەدەبىياتىنىڭ 15- ئەسىردىكى يەتەكچى نامايەندىسى مەۋلانا لۇتفى ھەراتتا دۇنياغا كەلگەن بولۇپ، بىر يىل كەم بىر ئەسىرلىك ھاياتىنىڭ ئاساسىي قىسمىنى ئىجادىيەتكە بېغىشلىغان. ئۇنىڭ "گۇل ۋە نەۋرۇز" ناملىق داستانى ئالاھىدە خاراكتېرلىكتۇر. لۇتفىغا نەۋاي "ئۆز دەۋرىنىڭ مەلىكۇل كەلامى" (سوز پادىشاھى) دەپ نام بەرگەن. لۇتفى ئۇنىڭ تەخەللۇسى بولۇپ، ئەسلى ئىسمى نامەلۇم.

ئابلىمىت ھاجىيوف (1933 ~ 1917)

ئاتۇش ناھىيىسىدە تۇغۇلغان 1944 - يىلى 9- ئايدا ئۈچ ۋىلايەت ئىنقىلابىغا قاتنىشىپ ، تارباغاتاي ۋالىي مەھكىمىسىنىڭ باش كاتىپى ، تارباغاتاي ۋىلايەتلىك ئىنقىلابىي ياشلار تەشكىلاتىنىڭ شۇجىسى، تارباغاتاي ۋىلايەتلىك مەدەنىيەت - مائارىپ ئىدارىسىنىڭ باشلىقى بولۇپ ، جۇڭگونىڭ يېڭى دېموكراتىك ئىنقىلابىنىڭ غەلىبە قىلىشى ئۈچۈن تۆھپە قوشقان . ئۇ كېيىنمۇ ھەرخىل مۇھىم خىزمەتلەرنى

ئىشلەپ 76 يېشىدا ۋاپات بولغان.

ئەسئەت ئىسھاقوۋ (1912 ~ 1976)

پېشقەدەم زىيالىي ، رەھبەر ئەسئەت ئىسھاقوۋ ئۈچ ۋىلايەت ئىنقىلابى مەزگىلىدە "شىنجاڭدا تىنچلىق ، دېموكراتىيىنى ھىمايە قىلىش ئىتتىپاقى" نىڭ تەشكىلىي ھەيئەت ئەزاسى ، ۋاقىتلىق مەسئۇلى قاتارلىق مۇھىم خىزمەتلەرنى ئىشلىگەن . كېيىن جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە ئەزا بولۇپ كىرىپ ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى بولۇ پ، مەدەنىيەت - مائارىپ ئىشلىرىغا مەسئۇل بولدى. ئەپسۇسكى ، ئۇ "تۆت كىشىلىك گورۇھ" تەرىپىدىن زىيانكەشلىككە ئۇچراپ ۋاپات بولدى .

غېنى كېرىموف (1922 ~ 1949)

غۇلجا شەھىرىدە تۇغۇلغان . 1944 - يىلى ئۈچ ۋىلايەت ئىنقىلابىغا قاتنىشىپ 1949- يىلى 8 - ئايدا ئابدۇكېرىم ئابباسوفنىڭ مۇھاپىزەتچىسى بولۇپ ، ئۈچ ۋىلايەت رەھبەرلىرى بىلەن بىرلىكتە بېيجىڭغا كېتىۋېتىپ ئايرويىلان ھادىسىسىگە ئۇچراپ ۋاپات بولغان . ئۇ دەسلەپتە ئۇمىد مەكتىپىدە ئوقۇپ ، يەنە شۇ مەكتەپتە ئوقۇتقۇچىلىق قىلغانىدى.

ھۆسەيىنبەگ (1899 ~ 1934)

ئىقتىدارلىق جامائەت ئەربابى ۋە سىياسىيون ھۆسەيىنبەگ ئۆز مەتبەئەسى بىلەن 1919- يىلى كۆزدە "ھۆر سۆز" گېزىتىنى چىقارغان . "ئىلى سەنمى" نى رەتلەپ ھازىرقى ھالغا كەلتۈرگەن . 1927 - يىلى ئۆز خىراجىتى بىلەن " ھۆسەيىنىيە مەكتىپى" (ھازىرقى غۇلجا شەھەرلىك 2- ئوتتۇرا مەكتەپ) نى سالدۇرغان ... بۇ

مەرپەتۇر زات ئۇيغۇر مائارىپىنىڭ يۈكسىلىشىدە ئوينىغان غايەت زور رولى بىلەن ئەۋلادلىرى قەلبىدە چوڭقۇر يادلانماقتا .

ئەنۋەر ناسىرى (1914 ~ 1946)

شائىر ئەنۋەر ناسىرى ئۇيغۇر ھازىرقى زامان ئەدەبىياتىنىڭ شەكىللىنىشى ۋە تەرەققىياتىدا ئوينىغان رولى بىلەن ئەدەبىياتىمىز تارىخىدا بەلگىلىك ئورۇن تۇتىدۇ . شائىرلارنىڭ ئەسەرلىرى گەرچە سان جەھەتتىن كۆپ بولمىسىمۇ ، ئەمما ناھايىتى قىممەتلىكتۇر . ئۇ ئىلغار ئىدىيىلىك شائىر بولۇش سۈپىتى بىلەن ل . مۇتەللىپنىڭ " مېنىڭ دەسلەپكى ئۇستازىم ئەنۋەر ناسىرى ئىدى " دەپ تەرىپلىشىگە ئېرىشكەنىدى.

ئوبۇلخەيرى (? 1934 ~ 1994)

"ئامانىنساخان " ، " نەسىردىن ئەپەندى " ، " بەخت ناخشىسى" ، " مۇز تاغقا كەلگەن مېھمان" ، "يول باشلىغۇچى " ، " غېرىب - سەنەم" ،"رەنانىڭ تويى" .... قاتارلىق كىنولاردا رول ئېلىپ خەلقنىڭ چوڭقۇر ھۆرمىتىگە ئېرىشكەن . كىنو ، تىياتىر ئارتىسى ئوبۇلخەيرى ئۆمۈر بويى تىياتىر ۋە كىنو سەنئىتى ئىشلىرى بىلەن شۇغۇللىنىپ تاماشىبىنلار قەلبىدە ئۆچمەس ئىز قالدۇرغان . ئۇ ئەۋلادلىرىنىڭ قەلبىدە مەڭگۈ ئەسلىنىدۇ .

ئابدۇراخمان ھاۋاز (1935~ 1993)

"ئانارخان " ،" يايلاقتىكى بۈركۈت " ،" قۇملۇقتىكى يېشىل دولقۇن" ، "يول باشلىغۇچى" ، " غېرىب - سەنەم " قاتارلىق كىنو فىلىملىرىدە ۋە بىر مۇنچە تېلېۋىزىيە فىلىملىرىدە باش رول ، ئاساسلىق رولالرنى ئويناپ ، خەلق قەلبىدە چوڭقۇر ئىز

قالدۇرغان ئابدۇراخمان ھاۋاز - 1980 يىلى نەشر قىلىنغان "جۇڭگو كىنوچىلىرى " ناملىق چوڭ تىپلىق كىنو لۇغىتىدە بىردىنبىر ئۇيغۇر كىنو ئارتىسى سۈپىتىدە تونۇشتۇرۇلغان .

نىمشېھىت (1906 ~ 1972)

ئۇيغۇر ھازىرقى زامان شىئېرىيىتىنىڭ ئاساسچىلىرىدىن بىرى ، داڭلىق شائىر ۋە جامائەت ئەربابى ، "ۋەتەن مۇھەببىتى"، "شېئىرلار"، "يۈرەك سۆزى " ، "مىڭ ئۆي ۋە پەرھاد - شېرىن" قاتارلىق داستان ۋە شېئىرلار توپلاملىرىنىڭ مۇئەللىپى ئەرمىيا ئېلى سايرامى ھەققىقىي ۋەتەنپەرۋەر ، خەلقپەرۋەر ، يېڭى دەۋرنىڭ كۈيچىسى بولۇپ ، ئۆز ۋاقتىدا بىر قولىغا قەلەم ، بىر قولىغا ئەلەم ئېلىپ خەلقىمىزنىڭ ئازادلىق ئىشلىرى ئۈچۈن سىڭدۈرگەن جاپالىق ئەمگىكى قەلب تۆرىمىزدە مەڭگۈ يادلىنىدۇ.

ئەھمەت زىيائى (1989 ~ 1913)

ئۇيغۇر ھازىرقى زامان ئەدەبىياتىنىڭ ئالدىنقى ۋەكىللىرىدىن بىرى ، پېشقەدەم شائىر ، تالانتلىق دراماتورگ ۋە ئەدەبىياتشۇناس ئەھمەد زىيائى 19 47 - يىلىلا " تۇزىماس چېچەكلەر" ، "لاداخ يولىدا كارۋان "، "ۋىجدان ۋە مۇھاكىمە" قاتارلىق كىتابلارنى نەشر قىلدۇرۇپ زور شۆھرەت قازانغان . ئۇ ئۆزىنىڭ ئۇزۇن يىللىق ئىجادىيەت ھاياتىدا ناھايىتى شانلىق ئىز قالدۇرۇپ كەتتى . ئۇنىڭ ئەسەرلىرى جۇشقۇن ھېسسىيات ، باي تەسەۋۋۇر ۋە چوڭقۇر مۇھاكىمە كەيپىياتى بىلەن تولغان بولۇپ ، ئۇيغۇر ئەدەبىياتى خەزىنىسىدە پارلاق نۇرچاچىدۇ.

سەيپىدىن ئەزىزى (1915 ~ 2003)

"سۇتۇق بۇغراخان" ، "ئۆمەر داستانى" قاتارلىق رومان ، ئەسلىمىلەرنىڭ مۇئەللىپى، كۆزگە كۆرۈنگەن جامائەت ئەربابى سەيپىدىن ئەزىزى قەلەم بىلەن ئەلەمنى تەڭ ئېلىپ

ماڭالىغان تېرىشچان يازغۇچى بولۇپ ، ئۇنىڭ ئەسەرلىرى مەزمۇن جەھەتتىن روشەنلىككە ، بەدىئىيلىك جەھەتتە مۇكەممەللىككە ئىگە . ئۇنىڭ رەھبەرلىك خىزمىتىدە تۇرۇپمۇ قەلەمنى تاشلىمىغان ئېسىل خىسلىتى كېيىنكى ئەۋلادلارغا ئۈرنەك بولۇپ قالغۇسى.

زۇنۇن قادىرى (1989 ~ 1912)

"غۇنچەم " ، " گۈلنىسا"، "ماغدۇر كەتكەندە "، "شەپقەت ھەمشىرى" قاتارلىق ئوپېرا ئەسەرلەرنىڭ ئىجادچىسى ، ئۇيغۇر ھازىرقى زامان ئەدەبىياتىنىڭ داڭلىق ۋەكىللىرىدىن بىرى ، تالانتلىق يازغۇچى ۋە دراماتورگ زۇنۇن قادىرى ئۇيغۇر ئەدەبىياتىنى ئىدىيە ھەم بەدىئىيلىك جەھەتتە يېڭى يۈكسەكلىككە كۆتۈرگەن . شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇ ئەدەبىياتىمىز تارىخىدا ئىنقىلابىي رېئالىزمنىڭ باشلامچىسى سۈپىتىدە ئەڭ ھۆرمەتلىك ئورۇنغا ئىگە بولۇپ ، خەلقىمىزنىڭ قەلب تۆرىدىن ئورۇن ئالغان.

قۇربان ئىمىن (1992 ~ 1914)

"تارىم غەزەللىرى" ، "قەشقەر ئاۋازى" ، "مېنىڭ ناخشام" قاتارلىق شېئىر توپلاملىرىنىڭ مۇئەللىپى قۇربان ئىمىن ئۇزۇن يىللىق ئىجادىيەت ھاياتىدا ھارماي - تالماي ئىزدىنىپ ئۆزىگە خاس ئۇسلۇب ياراتقان شائىرلارنىڭ بىرىدۇر . ئۇ ئارزۇ ۋەزنىنىڭ ھەرخىل شەكىللىرىدە شېئىر ، داستانلارنى يېزىپ ، ئۇيغۇر شېئىرىيتىنىڭ شەكىل جەھەتتە كۆپ خىللىقىغا قاراپ راۋاجلىنىشىغا ھەسسە قوشقان . ئۇنىڭ شېئىرلىرى چۈشىنىشلىك ، ئاممىباب ، مىللىي پۇرىقى قويۇق بولغاچقا ، خەلق ئىچىگە تېزلا ئۆزلىشىپ كەتكەن.

تۇردى سامساق (1992 ~ 1923)

"ئاخىرەتتىن كەلگەنلەر" ،"بەش تال ئوق"، "ئۆچمەس يۇلتۇزلار" قاتارلىق ئېسىل ئەسەرلەرنىڭ مۇئەللىپى ، ئەدەبىياتىمىزدىكى كۆزگە كۆرۈنگەن ئەدىبلەرنىڭ بىرى تۇردى سامساق خەلقىمىزنىڭ قەلب تۆرىدىن ئورۇن ئالغان يازغۇچىدۇر. ئۇ ئىجادىيەتنى كۈرەش دەپ تونۇغان بولۇپ ، ھەر بىر جۈملە يازمىسىغا ناھايىتى مەسئۇلىيەتچىلىق بىلەن مۇئامىلە قىلغان . شۇڭا ئۇنىڭ ئەسەرلىرى خەلق ئىچىگە چوڭقۇر يىلتىز تارتىپ ، ئۆزىگە خاس ئورۇنغا ئىگە بولغان .

ئابدۇكېرىم خوجا (1988 ~1928)

ھازىرقى زامان ئۇيغۇر ئەدەبىياتىنىڭ ۋەكىللىرىدىن بىرى ، ئاتاقلىق شائىر ۋە پېشقان ژۇرنالىست ، ئۇيغۇر بۈگۈنكى زامان تەرجىمە ئەدەبىياتىنىڭ ئاساسچىسى ، "باھار ناخشىسى" ، "تۇيپراق" ، "باھار ۋە مەن" قاتارلىق شېئىر توپلاملىرىنىڭ مۇئەللىپى ئابدۇكېرىم خوجا لىرىك ھېسسىيات بىلەن مول پەلسەپۋى پىكىرلەرنى يۇغۇرۇپ ، كىشى قەلبىنى تىترىتىدىغان ئىدىيۋى كۈچ ھاسىل قىلىدىغان شائىرلارنىڭ بىرىدۇر . خەلقىمىزنىڭ ئۇنىڭ مول ، جاپالىق مىنۇۋى ئەمگەكلىرىنى مەڭگۈ ئېسىدىن چىقارمايدۇ.

جاپپار ئەمەت(1999 ~ 1929)

ئىزدىنىش روھىغا باي ، سەممىي ، پەزىلەتلىك شائىر ، ژۇرنالىست جاپپار ئەمەت 40 نەچچە يىللىق ئەدەبىي ھاياتىدا ئەدەبىياتنىڭ ھەممە تۈرى بىلەن دېگۈدەك شۇغۇللىنىپ نۇرغۇن ئەسەرلەرنى يېزىپ قالدۇرغان. ئۇنىڭ ئەسەرلىرى گەرچە ھەر خىل تېما ۋە ئۇسلۇپ بىلەن . ئوخشاشمىغان ئىدىيۋى مەزمۇنلارنى ئىپادىلىگەن بولسىمۇ ، لېكىن ئۇلارنىڭ ھەممىسىگە " قامچىلاش ئارقىلىق تۈرتكە بولۇش" ئىبارەت جەڭگىۋار روھ سىڭدۈرۈلگەن بولۇپ ، كىشىلەرنى چوڭقۇر ئويغا سالىدۇ ھەم ئىلھاملاندۇرىدۇ .

پەتتارجان مۇھەممەدى (1984 ~ 1930)

خېلىلا جاپالىق ئەجىر قىلىپ بىر قەدەر قەلىمى پىشقان ئىجادىيەتچىلەر قوشۇننى تەشكىللەش ، ئۇمىدلىك ھەۋەسكارلارنى بايقاش ، قوللاش ۋە ئۆستۈرۈش جەھەتتە مەلۇم خىزمەتلەرنى ئىشلىگەن . سىياسىي لېرىكىلار ئاساسىي ئورۇندا تۇرىدىغان "ئۆمۈر چېچەكلىرى" نالىق توپلامنىڭ مۇئەللىپى پەتتارجان مۇھەممەدى گەرچە بەك كۆپ ئەسەرلەرنى يېزىپ قالدۇرالمىغان بولسىمۇ ، ئەمما بىر قىسىم ئەسەرلىرىنىڭ مەزمۇنىدىن ئېلىپ ئېيتقاندا ، يەنىلا ئۇيغۇر ئەدەبىياتى سەھىپىسىدىن مۇناسىپ ئورۇن ئېلىشقا تېگىشلىك .

قەييۇم تۇردى (1999 ~ 19336)

"كۈرەشچان يىللار "، "جىمجىت جۇڭغارىيە" قاتالرىق رومانلارنىڭ مۇئەللىپى ، ھازىرقى زامان ئۇيغۇر پروزىسىنىڭ كۆزگە كۆرۈنگەن ۋەكىلى ، ئىقتىدارلىق ۋە مول ھوسۇللۇق يازغۇچى قەييۇم تۇردى ئۆزىنىڭ كۆيلىگەن ئەدەبىي ئەمگەكلىرى بىلەن ئۇيغۇر ئەدەبىياتى سەھنىسىدىن مۇناسىپ ئورون ئالغان. ئۇ ئۇيغۇر رومانچىلىقىنىڭ يول باشلىغۇچىسى بولۇش سۈپىتى بىلەن ئەۋلادلىرى تەرىپىدىن چوڭقۇر ياد ئېتىلىدۇ .

ئامانىنساخان (1533 ~ 1567)

مەشھۇر مۇقامشۇناس ، شائىرە ، خانىش ئامانىنساخان سەئىدىيە خانلىقى ئوردىسىدا پادىشاھ ئابدۇرىشتخاننىڭ شارائىت يارىتىپ بېرىشى ، قوللاپ قۇۋۋەتلىشى بىلەن ئون يىلدىن ئارتۇق ۋاقىت سەرپ قىلىپ مۇقاملارنى قېلىپلاشتۇرۇش ئۈچۈن قىسقا ئۆمۈر كۆگەن بولسىمۇ ، ئەمما ئۇيغۇر سەنئىتىنىڭ ، مەدەنىيىتىنىڭ گۈللىنىشى ئۈچۈن قىغان ئۆچمەس ئىش - ئىزلىرى ئۇيغۇر خەلقى ئېغىزىدا ۋە تارىخلاردا داستان بولۇپ داۋاملىق يادلانغۇسى.

مەھمۇت مۇھىتى (1944 ~ 1887)

قۇمۇل دېھقانلار قوزغىلىڭىنىڭ تەسىرى بىلەن قوزغالغان تۇرپان قوزغىلىڭىنىڭ رەھبىرى مەخسۇت مۇھىتىنىڭ ئىنىسى مەھمۇت مۇھىتى شىنجاڭنىڭ يېقىنقى زامان تارىخىدىكى شۆھرەتلىك شەخسلەرنىڭ بىرىدۇر . ئۇ ئاكىسى ۋاپات بولغاندىن كېيىن ئۇنىڭ ئىدىيىسىگە ۋارىسلىق قىلىپ   6 - شىنىڭ شىجاڭى بولۇپ قەشقەردە تۇرغان ۋاقتىدا ، قەشقەر يېڭى زامان مائارىپى ئۈچۈن كۆرۈنەرلىك تۆھپە قوشقان ، دىنىي مەدرىسلەرنى ئىلاھ قىلغان ، خەلقىمىز بۇ ئوغلانىنى مەڭگۈ ياد ئېتىدۇ.

مەخسۇت مۇھىتى (1931 ~ 1885)

"مەخسۇتىيە مەكتىپى" ناملىق زامانىۋى مەكتەپ سېلىپ ، بارلىق چىقىمنى ئۆز ئۈستىگە ئالغان مەرىپەتپەرۋەر مەخسۇت مۇھىتى خەلقىمىز ئەڭ پەخىرلىنىدىغا ن ئوغلانلىرىنىڭ بىرىدۇر . ئۇ 1931 - يىلى قۇلۇمدا قوزغالغان دېھقانلار قوزغىلىڭىغا قىزغىن ئاۋاز قوشۇپ جەڭ قىلغان . ئەپسۇس شېڭ شىسەي ۋە ئاق ئورۇس ئەسكەلىرى بىلەن بولغان جەڭدە ئوق تېگىپ قۇربان بولغان . مەرھۇمنىڭ ئەۋلادلىرى ئۇنىڭ تېنىنى لۈكچۈن شەھرىنىڭ سىرتىدىن ، بېشىنى تۇرپان شەھرىنىڭ دەرۋازىسىدىن تېپىپ كېلىپ ئاستانىگە دەپنە قىلغان . بۇ چاغدا ئۇ ئاران 46 ياش ئىدى .

سادىر پالۋان (1871 ~ 1798)

ئىلى ۋىلايىتىدە پارتىلىغان مانجۇ ئىستىبداتىغا قارشى قوزغىلاڭنىڭ ئاكتىپ قاتناشقۇچىسى ، جىگەرلىك ، قورقماس ئەزىمەت سادىر پالۋان ئۆزىنىڭ ئاقىل - پارىستىگە تايىنىپ ئاجايىپ ئۈنۈملۈك جەڭلەرنى قىلغان . ھەتتاكى ئۇ كېچىسى بىر توپ ئۆچكىنىڭ مۈڭگۈزىگە شام يېقىپ ، قۇيرۇقىغا پوجاڭزا چېگىپ ھەيدەپ بېرىپ چىلپەڭزى ئامبىلىنى تەسلىم قىلغان . خەلقىمىز ئۇنى داۋاملىق ئەسلەش ئۈچۈن ئۇنىڭ قوشاقلىرىنى ئاھاڭغا سېلىپ بۈگۈنگە قەدەر سۆيۈپ ئوقۇپ يادلاپ كەلمەكتە.

تۆمۈر خەلىپە (1913 ~ 1891)

20 - ئەسىرنىڭ باشلىرىدا زالىملارغا ، مۇستەبىتلىككە ئېزىلىشكە قارشى كۆكرەك كېرىپ مەيدانغا چىققان جەسۇر بوران قۇشى تۆمۈر خەلىپە ئۆزىنىڭ باتۇرلۇقى ، قىلغان شىددەتلىك جەڭلىرى بىلەن تارىختا ئۆچمەس سەھىپە قالدۇرغان . ئۇ قۇمۇلدا دېھقانلار قوزغىلىڭىنىڭ پىلتىسىگە ئوق يېقىپ بەرگەن بولۇپ بۇ قوزغىلاڭ پۈتۈن شىنجاڭنى قاپلىغان قوزغىلاڭغا ئاساس سېلىپ بەرگەن . ئۆتكۈر ئەپەندى يازغان "ئىز " رومانىدا تۆمۈر خەلىپىنىڭ يۈكسەك ئوبرازى ۋايىغا يەتكۈزۈپ تەسۋىرلەنگەن.

قاھار جېلىل (1994 ~1943)

"قىساس " ، " ۋاقىت ئۇنتۇلدۇرالامدۇ " ، " مېھرىبان " ، "تەقدىرنى كىشىلەر يارىتىدۇ " قاتارلىق ۋەكىللىك خاراكتېرگە ئىگە ئەسەرلىرى بىلەن ئۇيغۇر كىتابخانلىرى ئارىسىدا بەلگىلىك تەسىر قوزغىغان قاھار جېلىل ئۆز ئەسەرلىرىدە پاكلىق ، سەمىمىيلىك ، گۈزەللىك ، ئىناقلىق ، مېھرىبانلىق قاتارلىقلارنى ئاجايىپ قىزغىنلىق بىلەن تەسۋىرلىگەن . ئۇ ئەسەرنى ۋەقە دۆۋىسىگە ئايلاندۇرۇپ قويۇشتىن ئىبارەت قېلىپقا چۈشۈپ قالماي ، ئۆزىگە خاس ئۇسلۇب ياراتقان ، ئۇنىڭ ئەسەرلىرى مەڭگۈ قىممىتىنى يوقاتماي ، ئۇيغۇر ئەدەبىياتى خەزىنىسىدە پارلاق نۇر چاچىدۇ .

روزى سايىت (2001 ~ 1944)

"جاھاندا ھەممىدىن دېھقان بولماق تەس " ،   "ئاھ ، مېنىڭ مىللىتىم "، "دېھقاننى ئالدىغا سېلىۋالدى ئىش " ... قاتارلىق ئۆلمەس شېئىرلارنىڭ ئىجادچىسى ، خەلقنىڭ يىغىسىغا يىغلاپ ھال - مۇڭ بولغان شۆھراتلىك خەلق شائىرى روزى سايىت ئۇيغۇر

خەلقىگە ھەقىقىي شائىر سۈپىتىدە تونۇلغان ئەدىبتۇر . خەلقىمىز ئۇنى چوڭقۇر ھۆرمەت بىلەن ئەسلەيدۇ ، ئۇنىڭ بىزگە قالدۇرغان ئەسەرلىرىنى كۆز قارىچۇغىدەك ئاسراپ سۆيۈپ ئوقىيدۇ ھەمدە مۇشۇنداق شائىرى بولغانلىقىدىن پەخىرلىنىدۇ .

مۇساباي (1895 ~ 1809)

XXI - ئەسىرنىڭ ئاخىرىدا پۈتكۈل ئوتتۇرا ئاسىيا تەۋەسىدە زور شۆھرەت قازانغان كاتتا باي - مۇسۇباي ، شىنجاڭنىڭ يېقىنقى زامان تارىخىدا ئۆتكەن مەشھۇر شەخستۇر . ئۇ ئىلىدا كۆن خۇرۇن زاۋۇتى قۇرۇپ 200 ئادەمنى ئىشقا ئورۇنلاشتۇرغان ۋە قەشقەر خانلىق مەدرىسىسىنى چوڭ كۆلەمدە رېمونت قىلغان . ئۇ بالىلىرىنىڭ پەننىي مەكتەپ ئېچىشىغا ئىلھام بەرگەن . ھەم "پۇلنىڭ خوجايىنى بولماي ، بىلىمنىڭ خوجايىنى بولۇڭلار" دېگەن ۋەھىيەتنى قالدۇرۇپ ، دۇنيادىن كەتكەن .

ھاجى نۇرھاجى (2001 ~ 1929)

تونۇلغان تارىخ تەتقىقاتچىسى، قاراخىنىيلار تارىخي ھەققىدە سىستېمىلىق تەتقىقات ئېلىپ بېرىپ مول نەتىجىلەرنى قولغا كەلتۈرگەن تارىخشۇناس ، " قاراخانىيلارنىڭ قىسقىچە تارىخى"، "يەكەن سەئىدىيە خانلىقىنىڭ قىسقىچە تارىخى"، " قەدىمكى ئۇيغۇرلار ۋە قاراخانىيلار " قاتارلىق يىرىك ئەسەرلەنىرىك مۇئەللىپى ھاجى نۇرھاجى ئۇستۇنئاتۇش يېزىسىدا تۇغۇلغان . ئۇ بىر ئۆمۈر ئۇيغۇر تەتقىقاتى ئۇچۇن يۈرەك قېنىنى سەرپ قىلىپ ، ئەۋلادلىرىنىڭ قەلبىدە ئۆچمەس ئوبرازىنى قالدۇرۇپ ئالەمدىن ئۆتكەن . ئۇنىڭ تارىخ تەتقىقاتىدا قولغا كەلتۈرگەن نەتىجىلىرى مەڭگۈ قەدىرلىنىدۇ.

قۇتلۇق شەرقى (1938 ~ 1876)

ۋەتەنپەرۋەر ئالىم ، داڭلىق تارىخشۇناس ، ئىلىم - مەرىپەتنى خەلقنى ئويغىتىش ۋە قورغىتىشنىڭ ياخشى قورالى دەپ ھېسابلىغان دېموكراتىك زات قۇتلۇق ھاجى شەۋقى

ئۆز دەۋرىنىڭ ئالدىنقى قاتارىدىكى مۆتىۋەرلىرىدىن بىرى ئىدى . ئۇ ئۆز ھاياتىدا خەلقنى ئويغىتىش يولىدا پۈتۈن يۈرەك قېنىنى سەرپ قىلىپ "ئەركىن ھايات " ناملىق گېزىتنى نەرشىر قىلىپ جەڭگىۋار شېئىرلارنى ، " قەشقەر تارىخى " ناملىق يېرىك ئەسىرىنى يېزىپ قالدۇرغان . ئالىمنىنىڭ ئىنقىلابىي پائالىيەتلىرىدىن ساراسىمىگە چۈشكەن شىڭ شىسەي ئۇنى پاجىئەلىك ھالدا ئۆلتۈرۈۋەتكەن.

تۇردى ئاخۇن (1956 ~ 1881)

"باھارىم چىمەنزارىم " قاتارلىق 30 نەچچە ناخشىنىڭ ۋە بىر نەچچە نەغمىنىڭ ئىجادچىسى، "12 مۇقام" نى چوڭ نەغمە ، داستان ۋە مەشرەپلىرى بويىچە ئەڭ تولۇق ۋە ئەڭ ساپ ساقلىغان مەشھۇر مۇقامشۇناس تۇردى ئاخۇن ئاكىنىڭ مۇقامچىلىقىمىزغا قوشقان زور تۆھپىسى بىلەن خەلقىمىز قەلبىدە مەڭگۈ ياشايدۇ . تۇردۇ ئاخۇن ئاكا بولمىغان بولسا 12 مۇقام بۈگۈنكىدەك دۇنياۋى شۆھرەتكە ئېرىشەلمىگەن ، يەنى سىستېمىلاشتۇرۇپ رەتكە سېلىنمىغان بولاتتى.

ئىپارخان (1788 ~ 1733)

ئۆز ۋاقتىدىكى ئۇيغۇر قىزلىرىنىڭ گۈلى بولغان ئىپارخان چىڭ سۇلالىسى خانى چيەنلۇڭ خان تەرىپىدىن ئوردىغا ئېلىپ كېلىنگەن بولۇپ ، چيەنلۇڭ خان ئۇنىڭغا ئاتاپ مەخسۇس ئۇيغۇرچە باغ ، قەسىر ، مەھەللە بىنا قىلىپ بەرگەن بولسىمۇ ، ئەمما ئىپارخان بۇنداق ئالىي ھىممەتلەرنى ئانا يۇرتىغا بولغان مۇھەببەت ئالدىدا بىر تىينگە تەڭ قىلمىغان . ئۇ چيەنلۇڭ خاننىڭ ئۆزىگە يېقىنلىشىشىنى قەتئىي رەت قىلىپ ئۆز يۇرتىغا قايتىپ كېلىپ ئالەمدىن ئۆتكەن .

تېيىپجان ئېلىيوف (1989 ~ 1930)

ھازىرقى زامان ئۇيغۇر شېئىرىيىتىنىڭ ئاساسچىلىرىدىن بىرى ، مەملىكەت ئىچى ۋە سىرتىدا زور ئابرۇي قازانغان ئاتاقلىق شائىر ، ئەدەبىياتشۇناس تېيىپجان ئېلىيوف "شەرق ناخشىسى"، " تۇگىمەس ناخشا"، "تۆھمەت قۇربانى" قاتارلىق توپلاملارنىڭ مۇئەللىپىدۇر . ئۇ يېڭى ھايات ۋە پارلاق كېلىچەكنىڭ يالقۇنلۇق كۈيچىسى بولۇپ ، يۈكسەك ھۆرمەتكە ئېرىشكەن كۆپ مەھسۇلاتلىك شائىر. ئۇنىڭ شېئىرلىرى ناھايىتى كۆپ تىللارغا تەرجىمە قىلىنغان ھەمدە ئۇيغۇر ئەدەبىياتىدا سالماق ئورۇن تۇتىدىغان ئەدەبىي مىراسقا ئايلانغان..

رىزۋانگۈل (1945 ~ 1925)

ئۇيغۇر خەلقىنىڭ قەھرىمان قىزى ، شەپقەت ھەمشىرىسى رىزۋانگۇل قازاقىستاننىڭ ئالمائاتا ئوبلاستى چېلەك رايونىدا تۇغۇلغان 1932- يىلى غۇلجىغا كۆچۈپ كەلگەندىن كېيىن ، ئىلغار ئىدىيىدىكىلەرنىڭ تەسرىدە ئۈچ ۋىلايەت ئىنقىلابىغا قاتنىشىپ، كۆپلىگەن كوماندىر - جەڭچىلەرنى قۇتقۇزغان. 1945- يىلى 1- ئاينىڭ 13- كۈنى بولغان ھەرەمباغ ئۇرۇشىدا يامغۇردەك چۈشۈۋاتكان ئوقلار ئارىسىدا ياردار جەڭچىلەنرىڭ قۇتقۇزۇۋاتقاندا بېشىغا ئوق تېگىپ قەھرىمانلارچە قۇربان بولغان .

موللا مۇسا سايرامى (1917 ~ 1826)

يۈرتىمىزنىڭ XIX - ئەسىردىكى تارىخنى يورۇتۇپ بېرىشتە كۆۋرۈكلۈك رول ئوينايدىغان مەشھۇر ئەسەر "تارىخي ھەمىدىي" ...نىڭ مۇئەللىپى مۇللا مۇسا سايرامى ئۆز دەۋرىنىڭ تونۇلغان تارىخچىسى بولۇپ يېتىشكەن. ئۇنىڭ يۇقىرىقىلاردىن باشقا يەنە "تەزكىرە تۇل ئەۋلىيا" ، "دەرىيايان ئەسھابۇل كەھف"، "دىۋان مەسنەۋى"، "سالامانمە" قاتارلىق ئەسەرلىرى بار .

ياسىن هاجى خۇدابەردى (1990 ~ 1917)

"بىز باسقان يوللار"، "هايات ساداسى" قاتارلىق كىتابلىرى بىلەن ئەدەبىيات سېپىمىزدىن مۇناسىپ ئورۇن ئالغان ياسىن هاجى خۇدا بەردى ئاتۇشتا تۇغۇلغان بولۇپ ، 1939 - ئىجادىيەت سېپىگە كىرگەن. 1980 - يىللىرى ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلىرى بىرلەشمىسىنىڭ رەئىسلىك خىزمىتىنى ئىشلەپ رايونىمىز ئەدەبىي مۇھىتىنىڭ تېخىمۇ گۈللىنىشىگە تېگىشلىك تۆھپىلەرنى قوشقان .

سەلەي سۇناي (1992 ~ 1906)

پەيزاۋات ناهىيىسە تۇغۇلغان مەشهۇر سۇنايچى سەلەي سۇناي داڭلىق خەلق سەنئەتكارى بولۇپ، ئۇنىڭ ئەنئەنىۋى چالغۇ - سۇناي چېلىشتىكى داڭقى يىراق - يېقىنلارغا تارالغان . ئۇ كېيىنچە يالغۇز سۇنايچىلا ئەمەس ، بەلكى قولىغا چىققانلا چالغۇنى سايرىتىدىغان "بىرگە ماهىر ، كۆپ قادىر" سەنئەتكار بولۇپ تونۇلغان . تۆهپە ئۇنتۇلمايدۇ ، ئەجىر يەردە قالمايدۇ . مەشهۇر خەلق سەنئەتكارى سەلەي سۇنيانىڭ نامى خەلق ئېغىزىدا داۋاملىق هۆرمەتلەنمەكتە .

سەيدۇللام توختى (2000 ~ 1941)

ئاتاقلىق ئىسكىرىپكا ماهىرى ، داڭلىق دراما ئارتىسى ، خەلق سۆيىدىغان مەشهۇر ناخشىچى سەيدۇللام توختى غۇلجا شەهىرىدە تۇغۇلغان . ئۇ 50- يىللاردىلا " قارا دەيدۇ "، "ئامان بولسۇن "، "قاپقارا قوي كۆزلۈكۈم " قاتالىق خەلق ناخشىلىرىنى ئوقۇش بىلەن داڭق قازانغان . سەيدۇللام توختىنىڭ بىر پۈتۈن هاياتى سەنئەت بىلەن ئۆتكەن بولۇپ ، ئۇنىڭ سەنئىتىمىزگە قوشقان ئۇلۇغ توهپىلىرى خەلقىمىز قەلبىدە مەڭگۈ ساقلانغۇسى.

قۇددۇس غوجامياروف (1994 ~ 1919)

"ئۇزۇگۇم"، "سادىر پالۋان" ناملىق ئوپېرالارنىڭ ، "چىن تۆمۈر باتۇر"، "ئازادلىق ناخشىسى" قاتارلىق سىمفونىيىلەرنىڭ ئىجادچىسى ، سوۋېت ئۇيغۇر كەسپىي مۇزىكا ئاساسىنى سالغۇچى ، س س س ر دۆلەت مۇكاپاتىنىڭ لائورىئاتىنى قۇددۇس غوجامياروف مىللىي تىياتىرنىڭ بەرپا بولۇشىغا غايەت زور ھەسسە قوشقانلىقى ۋە بۇ يولدا نۇرغۇن جىسمانىي ۋە زېھنىي كۈچىنى سەرپ قىلغانلىقى بىلەن ئاجايىپ يۈكسەك ھۆرمەتكە ئېرىشكەن .

غېنى ھارۋىكەش (1964 - 1885)

غېنى ھارۋىكەش يار كەنتتە تۇغۇلغان . ئۇ دادىسىدىن كىچىكلا يېتىم قىلىپ ، پۇل تېپىپ بېيىغاندىن كېيىن قازاقىستاندا بىر ئۇيغۇر مەكتىپى ئاچقان . ئۇزۇن ئوتمەي غۇلجىغا كېلىپ 1919 - يىلى 15 مۇ يەر سېتىۋېلىپ "روشەن " نامىدىكى پەننى مەكتەپنى سالغان . - 1976 - يىلى بۇ مەكتەپ غۇلجا شەھەرلىك " 5- باشلانغۇچ روشەن مەكتەپ" ۋە 16- ئوتتۇرا مەكتەپ بولۇپ تەسىس قىلىندى . مەرىپەت مەشئىلىنى ئېگىز كۆتۈرگەن خەلقنىڭ ئەلسۆيەر ئوغلانى غېنى ھارۋىكەش خەلقىمىز قەلبىدە مەڭگۈ يادلىنىدۇ.

ئابدۇراخمان مۇھىتى (1957 - 1910)

1932- يىلى قوزغالغان مەخسۇت موھىتى ، مەھمۇت مۇھىتى باشچىلىقىدىكى تۇرپان دېھقانلار قوزغىلىڭىنىڭ ۋە ئۈچ ۋىلايەت مىللىي ئىنقىلابىنىڭ ئاكتىپ قاتناشقۇچىسى ئابدۇراخمان مۇھىتى تۇرپاندا تۇغۇلغان . ئۇ ھاياتىدا "ئاستانە ئۇيغۇر ئاقارتىش ئۇيۇشمىسى" ، "ئۈچ ۋىلايەت ئىنقىلابىنىڭ خەلقچىل ياشلار تەشكىلاتى" قاتارلىق مۇھىم ئورۇنلاردا ئىشلەپ ، شۇ چاغلاردىكى ۋەزىيەت ئۈچۈن تۈرتكىلىك رولىلارنى ئوينىغان . خەلقىمىز بۇ ئوغلاننى مەڭگۈ ئەسلەيدۇ.

ئىسمايىل ھاجى (1867 - 1950)

خوتەن ۋىلايىتىدە ئۆتكەن تونۇلغان شائىر ۋە ماھىر خەتتات ئىسمايىل ھاجى ئۇيغۇر كىلاسسىك ئەدەبىياتىنى ھازىرقى زامان ئەدەبىياتى بىلەن باغلاپ تۇرغۇچى ئەدىبتۇر . گەرچە ئۆز ئەسەرلىرىنى تۈپلەپ توپلام قىلىپ قالدۇرغان بولسىمۇ ، لېكىن كېيىنكى ۋاقىتلاردا "يېغىۋېلىش" قا ئۇچراپ خېلى كۆپ قىسمى نابۇت بولغان ۋە يوقالغان . شۇنداقتىمۇ شائىرنىڭ ھازىرغىچە ساقلانغان شېئىرلىرى ئۇيغۇر ئەدەبىياتىنىڭ ئېسىل مىراسلىرى قاتارىدا سانىلىدۇ .

بۇ تېما مىسران كۆلۈبىدىن كۆچۈرۈلۈپ، ئەسلى مەنبە ئاساسىدا قايتا رەتلىنىپ، بىر قىسىم شەخسلەرنىڭ يىلنامىللىرىدىكى خاتالىقلار ۋە ئىملا خاتالىقلىرى تۈزىتىلىپ، قايتا سەھىپىمىزدە نەشر قىلىندى.

http://www.uyghurensemble.co.uk/uy